

TE KE LAVA NAI 'O 'OMAI 'A E NATI PETELI KI 'AOSITELELIA?

Ko ha fakahinohino ma'ae kau ngaue 'a e sikiimi PALM

'Oku ke lava 'o 'omi ha nati peteli 'o a'u ki ha kilo 'e 10 ki 'Aositelelia ki ho'o fiema'u pe 'a'au. Kapau 'oku ke 'i 'Aositelelia 'i ha taimi loloa, 'e lava pe ho famili 'o meili'i mai ha'o nati peteli fe'unga mo e lahi taha 'o ha kilo 'e 10. Kaikehe, 'oku tapu 'i he lao ke fakatau atu 'a e nati peteli.

'Oku 'ikai ke fakalao ke fakatau atu 'a e nati peteli 'i 'Aositelelia ni pea 'e ala iku pe 'o mo'ua lahi pe ko ha fakahu pilisone.

Ko e faka'aonga'i 'o e Nati Peteli 'i 'Aositelelia

'E lava pe 'e he kau ngaue ko ia 'a e sikiimi PALM ke nau faka'aonga'i, tufa atu, mo ngau 'a e nati peteli 'i 'Aositelelia ka 'e 'ikai te ke lava 'o fakatau atu.

'E ala lava pe 'e ho'o ngaue'anga 'o ta'ofi koe mei hono faka'aonga'i 'a e nati peteli lolotonga 'a ho'o ngaue. Ko hono 'uhinga he 'oku ala lava pe 'e he nati peteli 'o uesia 'a ho'o malava ke fai lelei mo malu 'a ho fatongia. Te ke ala lava pe koe ia 'o faka'aonga'i lolotonga 'oku 'ikai te ke ngaue.

Ko e 'anu'anau ko ia lolotonga 'a ho'o ngau 'a e nati peteli te ne lava 'o maumau'i 'a e kelekele 'i he ngaue pe koe 'api nofo'anga. 'Oku totonu ke ke ngaue'aki ha koniteina ke ke 'anu'anau ki ai ke fakasi'isi'i ha ngaahi maumau. 'i ha'o ngaue'aki ha koniteina, 'oku mau fokotu'u atu ke fa'o ki ha pini veve hili 'a ho'o ngaue'aki, pe te ke fufulu ke ma'a lelei kimu'a pea ke toe ngaue'aki.

'E lava pe 'e ho ngaahi kaungame'a mo e famili 'o meili'i mai ha'o nati peteli lolotonga ko ia 'a ho'o 'i 'Aositelelia ka 'e 'ikai toe laka hake 'i he kilo 'e 10, kofukofu'i 'i ha milemila 'oku lava ke 'asi lelei hake pe pea 'omi ai mo hano tohi phytosanitary certificate 'E ma'u ha toe ngaahi fakaikiiki lahi ange ki he ngaahi lao fekau'aki 'i he peesi hono hoko.

Ngaahi Fakatapatupui 'i he Pasifiki

Koe ni'ihi 'o e ngaahi pule'anga 'o e ngaahi 'otu motu Pasifiki mo e ngaahi 'ealaine, kau ki ai 'a e 'Otumotu Solomone mo Papua Niukini, 'oku 'i ai pe 'enau ngaahi fakatapatupui takitaha ki hono ngaue'aki mo hono hu ki tu'a pule'anga 'a e nati peteli.

Vakai'i ki ho'o 'Ofisi Labour Sending Unit ke 'ilo 'a e ngaahi lao fekau'aki 'i ho fonua.

Uesia 'o e mo'ui fakasino

'Oku mahu'inga 'aupito ke ke 'ilo'i 'a e uesia 'e he nati peteli 'a ho'o mo'ui fakasino. Ngaahi uesia taimi nounou mo taimi-loloa fakatupunga 'e he nati petelli 'oku kau ai 'a e:

- tavave 'a e mafu, toto ma'olunga, tauta'a pea mo e mofi 'a e sino.
- liliu e lanu 'o e nifo mo e te'enifo.
- pala 'o e 'ao'i ngutu pea mahaki'ia 'a e te'enifo
- kanisa 'a e ngutu (lahi taha ki he loungutu, ngutu mo e 'elelo)

Kapau 'oku ke ha'u mo ha nati peteli 'i ho'o folau mai ki 'Aositelelia, kuo pau ke ke:

1. Ma'u hano tohi phytosanitary certificate mei ho pule'anga kimua pe ke toki folau.

- Kuo pau ke 'asi ai 'a e ngaahi fakaikiiki kotoa pe mo ha fakafuakava 'a ia 'e fiema'u 'e he ngaahi tu'utu'uni ko ia 'o e paiosekiulifi ki he koloa hu mai. Ko e ngaahi tu'utu'uni ko 'eni 'e mau ia mei ha'o muimui ki he ngaahi fakahinohino 'i he kongatohi hoko 'i he 'More information' 'i lalo.

2. 'Oua na'a laka hake he kilo 'e 10 ('a e tokotaha) ke ke to'o,

- Fakapapau'i 'oku fa'o 'i ha milemila 'oku 'ata ki tu'a.
- Kapau 'e lahi hake 'i he kilo 'e 10 'a ho'o uta, kuo pau ke 'ave leva ia ki tu'a mei he mala'e vakapuna ke fai hano sivi. Kuo pau ke hilifaki atu ha totongi ki he ngaue ko 'eni, pea 'e lava pe ke 'osi ha ngaahi 'aho pe lau uike pea toki fakafoki atu 'a ho'o nati peteli kiate koe.

3. Fakafonu ke tonu 'a ho'o kaati pasese humai pea fakahu:

- 'Oku 'i ai 'a ho'o nati peteli, tatau ai pe ia pe 'oku fa'o 'i ho'o kato tohotoho pe ko ho'o ngaahi katoleta ko ia ne fua.
- Ha toe me'a pe mei ha 'akau (hange ko ha laimi mo ha korokua) 'a ia 'oku 'iate koe.
- Fakapapau'i 'oku ke tali mo'oni mo totonu 'a e ngaahi fehu'i 'oku 'eke 'e he kasitomu pe koe kau 'ofisa paiosekiuliti

4. 'I ho'o tu'uta mai ki 'Aositelelia

- Kuo pau ke ke fakahaa'i 'a ho'o nati peteli, pea mo hono tohi phytosanitary certificate pea mo ho'o kaati pasese humai ki he kau 'ofisa paiosekiulifi.
- Mahalo pe 'e hanga 'e ha 'ofisa piosekiuliti 'o sivilivi'i 'a ho'o natu peteli.
- Kapau 'e to loto pe 'a e mamafa 'o ho'o nati peteli 'i he limiti, tonu mo hono fakafonu 'o hono tohi, ma'a 'ikai ha mahaki, 'e fakafoki atu leva kiate koe.

Toe ngaahi fakamatala

Kapau 'oku 'i ai ha'o toe ngaahi fehu'i ki hono 'omai pe ngaue'aki 'a e nati peteli lolotonga 'a ho'o 'i 'Aositelelia ni, te ke lava ke ma'u ha toe ngaahi fakamatala mei he ngaahi feitu'u ko 'eni:

- Australian Government Biosecurity Betel Nut Conditions, BICON: www.bit.ly/import-conditions-betelnut
- Sending country Labour Sending Unit: www.palmscheme.gov.au/countr
- 'Ofisa Fakafofonga fakapule'anga 'o ho fonua pe fakafofonga fetu'utaki leipa 'i 'Aositelelia. : www.palmscheme.gov.au/contact

BICON

